

บทที่ 2
รูปแบบระบบเศรษฐกิจ

บทที่ 2

รูปแบบระบบเศรษฐกิจ

ความนำ

ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของแต่ละระบบ จะมีการกำหนดจะผลิตอะไร เป็นจำนวนเท่าใด ผลิตให้กับใคร การจัดระบบเศรษฐกิจโดยพิจารณาจากลักษณะสำคัญของแต่ละระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ รูปแบบระบบเศรษฐกิจที่จะนำมาพิจารณาประกอบด้วย ระบบทุนนิยมหรือระบบธุรกิจเอกชน ระบบเศรษฐกิจธุรกิจเอกชนบังคับ ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมแบบบังคับ และระบบเศรษฐกิจแบบผสม ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม

สาระสำคัญ

1. ลักษณะที่สำคัญของระบบสังคมนิยมเสรี
2. ความทั่วไปของระบบเศรษฐกิจแต่ละแบบ
3. อธิบาย ความหมาย ลักษณะของระบบเศรษฐกิจแต่ละแบบ
4. ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและแบบผสมกับบทบาทของรัฐบาลในการควบคุมเศรษฐกิจ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาถึงบทที่ 2 แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายลักษณะที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้ได้

1. ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมเสรี
สังคมนิยมประชาธิปไตย
2. ระบบทุนนิยม
ระบบธุรกิจเอกชน
3. ระบบเศรษฐกิจธุรกิจเอกชนบังคับ
ระบบเศรษฐกิจฟาสซิสต์
4. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมบังคับ
ระบบเศรษฐกิจคอมมิวนิสต์
5. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม

2.1 ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมเสรี, สังคมนิยมประชาธิปไตย

(Liberal Socialist Economy, Democratic Socialist Economy)

ลักษณะเฉพาะระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมเสรี

ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของระบบนี้ประกอบด้วย รัฐบาลเข้าควบคุมและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตขนาดใหญ่ (public ownership) ด้วยเหตุผลต้องการให้ระบบเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกัน (income distribution) บทบาทของรัฐบาลจะเข้าแทรกแซงเศรษฐกิจด้านกำหนดราคาสินค้า ส่งเสริมการลงทุน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจที่จะทำการผลิต ตลอดถึงการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวมทั้งสิ้น รัฐบาลถือว่าบรรดากิจการกรมการลงทุน การสะสมทุนทั้งหมดจะต้องตกเป็นของรัฐบาลอย่างสิ้นเชิง ผลกำไรอันเกิดจากกิจการผูกขาดในธุรกิจใหญ่โตจะต้องตกเป็นของรัฐบาลทั้งสิ้น ไม่เปิดโอกาสให้มีธนาคารพาณิชย์ (commercial bank) ซึ่งจะไปมีบทบาทที่สำคัญด้านการให้เงินกู้ลงทุนเท่านั้นเอง รัฐบาลจะทำหน้าที่ด้านนี้เอง ภายใต้ระบบนี้ยังคงเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคมีอำนาจอธิปไตยการบริโภค (Consumers' Sovereignty)

ข้อวิจารณ์

ระบบนี้ส่งเสริมให้มีอำนาจอธิปไตยของผู้บริโภค(Consumers' Sovereignty) จึงทำให้เกิดความแตกต่างกับระบบสังคมนิยมแบบบังคับ การที่ระบบเศรษฐกิจใด ประชาชนภายใต้ระบบจะเกิดอำนาจอธิปไตยของผู้บริโภคมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระบบกลไกราคา (price mechanism) เข้ามามีโอกาสการกำหนดราคามากน้อยเพียงใด ต้องมีสถาบันธุรกิจเอกชนเปิดโอกาสแข่งขันในหน่วยผลิตเป็นตัวส่งเสริมการแข่งขัน แต่สภาพที่ปรากฏรัฐเข้าควบคุมการผลิตขนาดใหญ่ ปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ ภายในระบบยังขาดสถาบันธุรกิจเอกชน อันได้แก่กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต กระบวนการแข่งขันการผลิต ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ใช้เป็นกลไกเพื่อส่งเสริมให้เกิดอำนาจอธิปไตยของผู้บริโภค (Consumers' Sovereignty) ทั้งสิ้น จึงเป็นข้อสังเกตว่าระบบนี้สามารถบรรลุผลได้มากเพียงใด

2.2 ระบบทุนนิยม (Capitalism)

ระบบธุรกิจเอกชน (Private Enterprise Economy)

ถ้าจะศึกษาจุดเริ่มต้นของระบบทุนนิยม เริ่มเกิดปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดเริ่มตั้งแต่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา เริ่มขึ้นในประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ระหว่าง ค.ศ. 1770-1840 อันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการผลิต ต่อจากนั้นได้เกิดมีการตื่นตัวที่จะมีความรู้สึกชาตินิยม จะมารวมตัวกันในรูป “รัฐชาติ (nation-state)” ขึ้นใน

แถบประเศยุโรป ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดการพัฒนาาระบบตลาด

เท่าที่ผ่านมาระบบทุนนิยมมักจะประสบปัญหาด้านพื้นฐานทางเศรษฐกิจ นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ปัญหาคือ จะผลิตสินค้าอะไร ผลิตอย่างไร ผลิตเพื่อใคร เดิมอาศัยกลไกราคามาเป็นตัวหลักในการแก้ไข ต่อมารัฐบาลมีบทบาทเข้ามาแทรกแซงเศรษฐกิจ

ลักษณะเด่นของระบบ

ดำเนินกลไกเศรษฐกิจโดยอาศัย “กลไกราคา (price mechanism)” เป็นตัวจักรสำคัญ สร้าง “แรงจูงใจ (incentive)” ให้เกิดขึ้นภายในระบบเศรษฐกิจ ปราศจากการควบคุมจากส่วนกลาง การจะแจกจ่ายปัจจัยการผลิตสิ่งใดและปริมาณเท่าใดอาศัยอุปสงค์และอุปทานในตลาดเป็นตัวกำหนด การตัดสินใจการบริโภคขึ้นอยู่กับความพึงพอใจสูงสุด (maximize satisfaction) เป็นหลัก โดยอาศัยอรรถประโยชน์ (Utility) เป็นเกณฑ์การตัดสินใจ ยินยอมให้มีการถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัว (private property) การให้สิทธิเสรีภาพในการผลิตและทรัพย์สิน การตัดสินใจในการผลิต การออม การลงทุน เปิดโอกาสให้มื่อสรภาพในการทำงาน (free choice of occupation) ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปตามกลไกราคา (price mechanism) โดยใช้แรงจูงใจด้วยกำไร (profit motive) มาเป็นตัวกำหนดการผลิต ระบบตลาดโดยมีอุปสงค์และอุปทานเข้ามาเป็นตัวกำหนด ขอมรับความสำคัญอำนาจอธิปไตยของผู้บริโภค (consumers' sovereignty) ผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกบริโภคสินค้าใดก็ได้ตามใจชอบ (free choice of consumption) ภายใต้การผลิตดำเนินในรูปแบบของการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ลักษณะการผลิตมุ่งประสิทธิภาพการผลิต ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ก่อให้เกิดการแจกจ่ายทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 ระบบเศรษฐกิจธุรกิจเอกชนบังคับ

ระบบทุนนิยมบังคับ (Authoritarian Capitalism)

ระบบเศรษฐกิจแบบฟาสซิสต์ (Fascist Economy)

รูปแบบเศรษฐกิจยังคงเปิดโอกาสให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล การดำเนินกลไกเศรษฐกิจมิได้เป็นไปตามกลไกราคา (price mechanism) อาศัยการวางแผนส่วนกลาง (Central Planning) จากรัฐบาลเป็นตัวแทนการแจกจ่ายทรัพยากร เพื่อนำมาใช้ในการผลิตตามแผนที่ได้วางไว้

ลักษณะเด่นของระบบ

รัฐบาลจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติให้บรรลุผลสำเร็จในระยะสั้น เป็นรูปแบบเศรษฐกิจดำเนินในยามสงคราม ซึ่งเยอรมันและอิตาลีนำมาใช้ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง การดำเนินกลไกทางเศรษฐกิจตรงข้ามกับลัทธิคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้พวกนายทุนและชนชั้นกลางจึงให้การสนับสนุนระบบเศรษฐกิจธุรกิจเอกชนบังคับไม่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันการผลิต ลักษณะตลาดดำเนินในรูปแบบผูกขาด ดำเนินกิจการผูกขาดโดยนายทุนขนาดใหญ่ ลักษณะการผลิตเป็นการรวมกลุ่มแบบ “cartel” อำนาจอธิปไตยของผู้บริโภค (Consumers' Sovereignty) ถูกละเลย การดำเนินการผลิตควบคุมโดยหน่วยงานวางแผนจากส่วนกลาง (Central Planning) เสรีภาพการเลือกบริโภค (free choice of consumption) ถูกจำกัดจากการควบคุมปริมาณการผลิต เสรีภาพของการเลือกอาชีพ (free choice of occupation) ถูกจำกัด เพราะรัฐบาลจะเข้าควบคุมวางแผนการใช้แรงงานในโรงงานแต่ละประเภท ปล่อยให้การผลิตเป็นของรัฐ ยังคงเปิดโอกาสให้เอกชนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน (private ownership) แต่การผลิตและการตัดสินใจเลือกใช้ปัจจัยการผลิตยังคงควบคุมอย่างใกล้ชิดและคำสั่งจากรัฐโดยอาศัยคำสั่ง (command) เรียกได้ว่าเป็นระบบเผด็จการทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ลัทธิชาตินิยมเป็นจุดเด่นของระบบเศรษฐกิจ

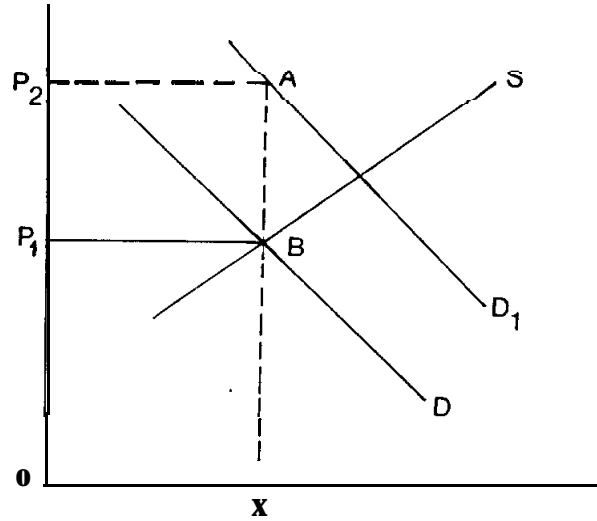
2.4 ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมบังคับ (Authoritarian Socialism Economy) ระบบเศรษฐกิจคอมมิวนิสต์ (Communism)

ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมที่มีการวางแผนส่วนกลาง (Central Planning) เรียกว่าระบบสังคมนิยมบังคับ ประเทศแม่แบบคือสหภาพโซเวียต

ลักษณะเด่นของระบบ

กลไกราคา (price mechanism) มิได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ การวางแผนเป้าหมายการผลิตถูกกำหนดทางปริมาณโดยตรง (physical allocation) กระบวนการแจกจ่ายทรัพยากรเป็นไปตามการวางแผนส่วนกลาง กระบวนการทางเศรษฐกิจเป็นไปตามแผนส่วนกลาง เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม อำนาจอธิปไตยการบริโภค (Consumers' sovereignty) ถูกควบคุมมีโอกาสเพียงเลือกการบริโภค (Consumers' choice)¹

¹ ศีลธรรม นาดสุภา, ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2512), หน้า 46

ภายใต้ระบบสังคมนิยมแบบบังคับ ไม่ส่งเสริมอำนาจซื้อของผู้บริโภค กรณีที่อุปสงค์ส่วนรวมในสินค้าบริโภคเพิ่มสูงขึ้น รัฐจะเข้าควบคุมปริมาณการผลิตให้คงอยู่ ณ ระดับ $O X$ คงเดิม ระดับราคาเพิ่มขึ้นแต่เพียงด้านเดียวอยู่ ณ ระดับ $P_1 P_2$ รัฐบาลจะใช้มาตรการเพิ่มภาษีการเปลี่ยนมือในสินค้า (turn over tax) เป็นจำนวน $AB P_1 P_2$ ซึ่งความพอใจของผู้บริโภคจะลดลง รัฐบาลกลางเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งหมด จุดมุ่งหมายการผลิตมิได้มุ่งกำไรสูงสุด เน้นปริมาณการผลิตปริมาณมากที่สุด

2.5 ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy)

ประเทศที่ดำเนินระบบเศรษฐกิจแบบผสมมักเกิดกับประเทศกำลังพัฒนาเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะสำคัญยังคงไว้ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล (private ownership) แต่รัฐบาลกลางจะเข้ามามีส่วนในการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต นับเป็นบทบาทที่สำคัญของรัฐบาล ที่เข้ามายุ่งเกี่ยวในกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากกว่าประเทศทุนนิยม

มูลเหตุแห่งการดำเนินระบบเศรษฐกิจแบบผสม ต้องการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ โดยอาศัยกลไกราคามาเป็นตัวช่วย อีกประการหนึ่ง ประเทศเหล่านี้ประสบปัญหาความไม่เท่าเทียมด้านกระจายรายได้ บ่อยครั้งที่การควบคุมจากฝ่ายรัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพไม่สามารถดำเนินให้ลุล่วงไปได้ ราคาสินค้าในท้องตลาดไม่สามารถที่จะบรรลุป้าหมายไปได้

ลักษณะเศรษฐกิจแบบผสม

1. การจัดสรรปัจจัยการผลิต อาศัยกลไกราคา
2. ราคาสินค้าถูกควบคุมโดยรัฐบาล
3. มีการวางแผนจากส่วนกลาง
4. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ยังคงถูกควบคุมโดยรัฐบาล
5. รัฐบาลจะมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ระบบเศรษฐกิจแบบผสมจะมีการเน้นบทบาทรัฐบาลมากกว่าทุนนิยมก้าวหน้า

กล่าวโดยสรุประบบเศรษฐกิจแบบผสม เป็นการดำเนินเศรษฐกิจผสมผสานระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบตลาดควบคุมกันไปกับการวางแผนเศรษฐกิจจากส่วนกลาง

ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม

(laissez faire pure capitalism price system)

ประกอบด้วยลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. เอกชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการประกอบธุรกิจ
2. ผู้บริโภคยังคงมีอำนาจซื้อไปโดยของผู้บริโภค (consumer's sovereignty)
3. เอกชนยังคงมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล (private property)
4. เอกชนภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ต่างจะมุ่งแสวงหาประโยชน์ใส่

ตนเอง

5. เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ถือว่าเป็นการเกิดผลดีต่อส่วนรวมมากที่สุด เพราะจะเกิดการแข่งขันทั้งทางด้านผู้ซื้อและผู้ขาย กลไกราคาจะเข้ามามีส่วนในการกำหนดจะผลิตสินค้าประเภทใด มีจำนวนเท่าใด

6. มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดจัดเป็นเป้าหมายที่สำคัญ

7. เกณฑ์ตัดสินผู้บริโภคจะยึดหลัก รสนิยม ราคาสินค้า อรรถประโยชน์ที่จะได้รับ ตลอดจนรายได้ของผู้บริโภคซึ่งถือว่ามีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดจากการบริโภค

8. เกณฑ์ตัดสินของผู้ผลิต สินค้าใดมีกำไรมากจะดึงดูดให้มีการผลิตมากขึ้น ผู้ประกอบการจะอาศัยกลไกราคาเป็นเกณฑ์ตัดสิน จะผลิตสินค้าใดเป็นปริมาณเท่าใด จะใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง เป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด ซึ่งจะนำไปสู่เกณฑ์การตัดสินใจของระบบเศรษฐกิจ จะทำการผลิตสินค้าอะไรเป็นปริมาณเท่าใด

ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม และแบบผสมกับบทบาทของรัฐบาลในการควบคุมเศรษฐกิจ

ภายใต้ระบบเศรษฐกิจ ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐที่จะปฏิบัติและรับผิดชอบเอาไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้มีให้รัฐบาลเข้ามาก้าวท้าวหน่วยธุรกิจเอกชนมากเกินไป เหตุใดรัฐบาลจะต้องเข้ามาควบคุมการประกอบกิจการของเอกชน ทำไมจึงไม่ปล่อยให้เอกชนได้ประกอบกิจการอย่างเสรี บทบาทของรัฐที่เข้าไปแทรกแซงแล้วนั้นเหมาะสมเพียงใด กิจการบางประเภทถ้าปล่อยให้เอกชนดำเนินการผลิตอย่างเสรีจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี หลักการใหญ่ ๆ โดยส่วนรวมจะพิจารณาว่าถ้าเอกชนดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ไม่มีความจำเป็นอย่างไรที่รัฐบาลจะต้องเข้าไปแทรกแซงอีกต่อไป

ระบบเสรีนิยม โดยหลักการจะปล่อยให้เอกชนดำเนินการผลิตอย่างเสรี แต่เท่าที่ผ่านมาพบว่า ระบบเสรีนิยมยังมีจุดอ่อนในตัวเองคือมีการลงทุนในรูปแบบที่ไม่ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้เต็มที่ บ่อยครั้งภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมมักจะลงทุนเน้นหนักด้านการบริโภค อาทิเช่น ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ต่าง ๆ การลงทุนในรูปแบบนี้ไม่ก่อให้เกิดการขยายตัวการลงทุนต่อเนื่องแบบลูกโซ่ต่อไป การกระจายรายได้ภายใต้ระบบเสรีนิยมมิได้เป็นสิ่งยืนยันว่า ระบบตลาดที่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเสรี จะก่อให้เกิดรายได้ที่สร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เท่าที่ผ่านมาเมื่อรัฐบาลปล่อยให้เป็นไปโดยเสรี จะสร้างความเป็นธรรมด้านการกระจายรายได้ก็หาไม่ รายได้ส่วนใหญ่จะตกอยู่ในกลุ่มของผู้มีอำนาจในเชิงเศรษฐกิจ คนจนยังคงสภาพความขาดแคลนต่อไป สาเหตุใหญ่มาจาก ความผิดพลาดของระบบเสรีนิยม ที่ยังคงปล่อยให้เอกชนมีโอกาสในการครอบครองกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินส่วนบุคคล เมื่อเป็นเช่นนั้นนำไปสู่ลักษณะการผูกขาดในตลาด แสดงว่าการเพิ่มรายได้ในด้านเศรษฐกิจบริการ มิได้เป็นหลักประกันที่สำคัญว่าจะมีการเพิ่มในประสิทธิภาพการผลิตในระบบเศรษฐกิจส่วนรวม จึงเป็นบทบาทที่สำคัญของรัฐที่จะเข้ามาเร่งรัดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รัฐบาลมีหน้าที่ที่จะต้องระดมทรัพยากรไปจัดการผลิตเพื่อให้เศรษฐกิจมีการขยายตัว เขาดำเนินการ ปัญหามลภาวะเป็นพิษ ปัญหาการผูกขาดเศรษฐกิจและการเข้าครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน รวมทั้งปัญหาทางระบบเศรษฐกิจแบบ 2 ระดับ (Dualism) ที่สร้างปัญหาทั่วไปให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนกลยุทธ์ (Strategies) ที่จะนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ที่จะผลักดันให้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยจุดมุ่งหมายของรัฐที่เข้ามาแทรกแซง เพื่อสร้างเสถียรภาพในระดับราคากิจการจ้างงาน

โดยทั่วไปจึงเป็นที่ยอมรับสภาพความเป็นจริงระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมมีจุดอ่อน จะต้องมีการแก้ไขบางประการและยอมรับถึงความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องเข้ามาแทรก

แข่งกิจการภาคเอกชน ทั้งๆ ที่ยอมรับว่าบทบาทเสรีภาพเอกชนเป็นสิ่งสำคัญ บางครั้งเกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ภายใต้การผลิตที่มีการแข่งขัน รัฐบาลต้องเข้าแทรกแซงเพื่อให้กลไกทางเศรษฐกิจดำเนินไปได้อย่างสะดวก โดยเข้าไปแทรกแซงธุรกิจเอกชน จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมกลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบผสม เพราะรัฐได้มองเห็นแล้วว่า ถ้ายังคงปล่อยให้การดำเนินเศรษฐกิจเป็นแบบเสรี ปล่อยให้เอกชนดำเนินการไปโดยลำพังย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวม รัฐจำเป็นต้องเข้าดำเนินการเพื่อให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ซึ่งรัฐเห็นว่าเหมาะสมที่สุด วัตถุประสงค์อันสำคัญยิ่ง รัฐต้องการให้ระบบเศรษฐกิจมีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะคงการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ให้เกิดขึ้น เพื่อป้องกันมิให้กลุ่มใดครอบงำผูกขาดเศรษฐกิจ

ระบบเสรีนิยมมีจุดอ่อน แม้จะประกันมาตรฐานการครองชีพของประชาชนไว้ อย่างไรก็ดี ยังมีจุดอ่อนเกิดขึ้นสำหรับประชาชนบางกลุ่มที่พิการ ด้อยการศึกษา ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการดำเนินกิจการ ไม่สามารถที่จะทำการผลิตสินค้าและบริการอย่างใด ย่อมจะขาดโอกาสในการเข้าแข่งขันการผลิต ขณะใดขณะหนึ่งที่สภาวะเศรษฐกิจประสบธุรกิจประสบสภาวะขาดทุน สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ คนว่างงาน ถ้าเป็นระบบสังคมนิยมเสรีจะต้องปล่อยให้ระบบเศรษฐกิจเป็นผู้ปรับตัวเองในระยะยาว แต่ในสภาพแห่งความเป็นจริง รัฐบาลจะปล่อยให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในระยะยาวไม่ได้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐอันที่จะยื่นมือเข้าช่วยเหลือแทรกแซงสภาวะเศรษฐกิจ ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมส่วนรวม โดยอาศัยกลไกราคา (price mechanism) เพื่อให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับส่วนรวมมากกว่าเอกชน รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามาแทรกมืบทบาทจัดระดับการผลิตและการบริโภคให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ด้านการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจยังไม่แน่นอน ไม่ว่าจะเป็นด้านระดับราคาสินค้า การเลิกใช้ทรัพยากรจะต้องให้เกิดเสถียรภาพ รัฐบาลต้องเข้ามาแทรกแซงเสียก่อนเพื่อให้เกิดเสถียรภาพนับเป็นจุดอ่อนอีกด้านหนึ่ง เพื่อให้กลไกราคา (price mechanism) ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐจำเป็นต้องออกกฎหมายเพื่อให้ใช้บังคับและควบคุมกำหนดขอบเขตการครอบครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล การปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายของบ้านเมือง

นี่คือที่มาของการนำระบบเศรษฐกิจแบบผสมมาใช้ทดแทนระบบเสรีนิยม เพื่อเป็นหลักประกันที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานของสังคม เน้นถึงความมีเสถียรภาพในการประกอบกิจกรรมของเอกชน เพื่อให้ผลประโยชน์ตกเป็นของคนส่วนรวม องค์กรที่สำคัญจะเข้ามาดำเนินงานคือ หน่วยงานของ “รัฐบาล” นั่นเอง

สรุป

ระบบเศรษฐกิจจะมีหลายรูปแบบด้วยกัน รูปแบบระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมเสรี รัฐบาลจะเข้าควบคุมปัจจัยการผลิตขนาดใหญ่ มุ่งสร้างความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นในระบบ เศรษฐกิจ ส่งเสริมอำนาจอธิปไตยของผู้บริโภค (Consumers' Sovereignty) ระบบทุนนิยม ดำเนินกลไกทางเศรษฐกิจโดยอาศัยกลไกราคา (price mechanism) สร้างแรงจูงใจ (incentive) ให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ส่งเสริมอำนาจอธิปไตยของผู้บริโภค ระบบธุรกิจเอกชนแบบ บังคับ ดำเนินกลไกทางเศรษฐกิจโดยอาศัยการวางแผนจากส่วนกลางเพิกเฉยกลไกราคา (price mechanism) มีการรวมกลุ่มการผลิตในรูปแบบ "Cartel" ระบอบเศรษฐกิจสังคมนิยม แบบบังคับ การวางแผนจากส่วนกลางถือเป็นกลไกสำคัญที่สุด เพิกเฉยกลไกราคา ไม่เปิด โอกาสให้ผู้บริโภคมีอำนาจอธิปไตยของผู้บริโภค (Consumers' Sovereignty) ระบบเศรษฐกิจ แบบผสม ดำเนินเศรษฐกิจโดยอาศัยกลไกราคา ราคาสินค้าถูกควบคุมโดยรัฐบาล เป็นการ ดำเนินเศรษฐกิจในรูปแบบผสมผสานระหว่างกลไกตลาดกับการวางแผนจากส่วนกลาง

แบบทดสอบความรู้

1. จงกล่าวถึงลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจต่อไปนี้
 - 1.1 สังคมนิยมเสรี
 - 1.2 ทุนนิยม
 - 1.3 ทุนนิยมแบบบังคับ
 - 1.4 สังคมนิยมแบบบังคับ
 - 1.5 เสรีนิยม
2. จงกล่าวถึงระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและแบบผสม

หนังสืออ่านประกอบ

วิชา สังข์รัมย์. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชน จำกัด,
2529.

นัทรทิพย์ นาถสุภา. ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทไทยวัฒนา-
พานิช จำกัด, 2512.

Gruchy A., Comparative Economic Systems. London : Houghton Meffin Company, 1977.
